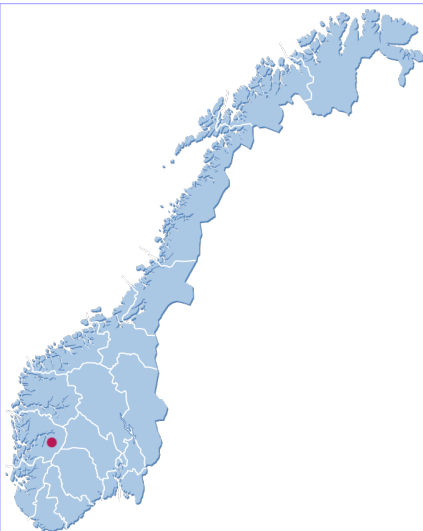

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Hordaland
 Kommune: 1231/Ullensvang
 Opprinnelig funksjon: Sorenskrivargard
 Nåværende funksjon: Bolig og Tingrett
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 3

Situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
1147	SJØGARDEN, LOFTHUS	1920 - 1923	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	174682151	73/14
1963	SJØGARDEN, LOFTHUS - GARASJE		Ikke verneverdig			73/14
1962	SJØGARDEN, LOFTHUS - NAUST	1920 - 1923	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	174682135	73/14

Vern kompleks

Formål: Formålet med fredning er å sikre sorenskrivergården i Lofthus som den best bevarte representanten for de mange sorenskrivergårdene som ble ervervet eller oppført av staten rundt år 1900.

Begrunnelse: Formålet er videre å sikre elementene som viser et representativt anlegg og ivaretar eksponeringen mot omgivelsene. Sorenskrivergården i Lofthus er en svært godt bevart og tydelig representant for sorenskrivergårdene fra perioden. Anlegget er lite endret både interiør-, og eksteriørmessig.

Hagen er en viktig del av anlegget som viser flere sider ved sorenskrivervirksomheten: Representative og fint opparbeidete deler mot fjorden/hovedadkomsten, eksponering mot omgivelsene, en privat kjøkkenhage og passasje mellom hus og naust. Hagen viser sammenhengen mellom fjorden og bygningen og anleggets eksponeringen mot fjorden og spiller embetets posisjon i samfunnet.

Omfang: Fredningen omfatter hovedbygningen, naustet og hageanlegget.

Beskrivelse kulturmiljø

Hardanger tingrett, Sjogarden, ligger i Lofthus i Ullensvang herad. Eiendommen grenser mot Hardangerfjorden i sørvest og hovedveien i nordøst. Tomten er på ca. 2 mål. Anlegget ble oppført som sorenskriverbolig i perioden 1921-1923, og består av hovedhus, naust og hage. Senere er en carport kommet til.

Sorenskriverembetet har lange tradisjoner i distrikts-Norge. I 1848 opprettet Staten et fond for ervervelse av sorenskrivergårder. Sorenskrivergårdene tilhørte Opplysningsvesentens fond. I tiårene rundt år 1900 ble et stort antall eiendommer ervsorenskrivergårder bygget. I 1932 var tallet 67. I dag er tre av disse fortsatt i statlig eie. Foruten Hardanger sorenskrivergård på Lofthus er det og Sunnhordland sorenskrivergård på Stord og Søre Sunnmøre sorenskrivergård i Volda.

Sorenskrivergårdene var representative anlegg. De bestod av en standsmessig bolig med kontoravdeling, og hadde hage. Gårdene lå gjerne tydelig eksponert mot omgivelsene.

Sorenskriveren utførte kontorarbeidet på sorenskrivergården, men rettsakene ble helst ført andre steder. Fra 1970-tallet ble det vanligere at rettsakene foregikk på sorenskrivergården og mange sorenskrivergårder ble da ombygd og fikk rettsaler.

Nedenfor boligen er et naust for sorenskriverens båt, som var viktigste fremkomstmiddel i utøvelse av tjenesten.

Statsbyggs faktaark om sorenskrivergården i Hardanger:

Sorenskrivargarden i Hardanger, i dag Hardanger tingrett, ligg på Lofthus i Ullensvang. Eigedommen har strandline mot Sørfjorden og er omgitt av eit praktfullt fjordlandskap. Lokalt namn på eigedommen er Sjøgarden.

Hardanger og Voss sorenskrivarembete blei delt i to i 1918 og departementet vedtok då at sorenskrivaren skulle bu på Lofthus. Dei første åra blei den gamle skrivargarden på Helleneset stilt til disposisjon som kontor og bustad.

Hardanger har elles ei gamal rettshistorie, og Agatunet på andre sida av Sørfjorden har ei lagmannsstove frå ca 1250.

Anlegget på Lofthus består av hovudbygning, naust, garasje og eit hageanlegg. Anlegget blei oppført i 1923 som bustad og kontor for sorenskrivaren. Det er teikna av arkitekt Einar Oscar Schou (1877-1966). Schou vann arkitektkonkurransen om Den Nationale Scene (1906-09) og blei ein produktiv Bergens-arkitekt. Han er mellom anna rekna som ein av opphavsmenna bak den såkalla Bergenssskulen i arkitekturen, saman med mellom anna Egill Reimers og Ole Landmark.

Sidan sorenskrivargarden i Hardanger var ein viktig embetsmannbustad, blei hovudbygningen utforma som eit byhus i storleik og stil. Typisk for bergensstilen er liggjande panel, smårutete vindauger, nybarokke detaljar kring dører og vindauger, vipp på taket og midtstilt gavlparti. Dei opphavlege bygningstrekk er godt varetekne, og sorenskrivargarden er eit viktig og markant bygningsanlegg på Lofthus.

Hovudbygningen har ein stor bustaddel mot nordvest og ein mindre kontordel mot søraust. Første etasjen i bustaddelen har ein stor hall med ei fint forma trapp opp til andre etasje, to stover, anretning og eit kjøkken. I andre etasjen er det fire soverom. Kontordelen har tre kontor i første etasjen og to i andre. Sorenskrivarkontoret ligg i første etasje på det søre hjørnet, mot hagen og fjorden.

Hovudbygningen har fasade mot fjorden og hageanlegget vender òg denne vegen. Hageanlegget er på to nivå med singelgang, blomsterbed og prydbuskar på øvste nivå og ein tørrsteinsmur nedst mot fjorden. Naustet har same arkitektoniske uttrykk som hovudbygningen, men meir nedtona. Naustet var opphavleg ein svært viktig bygning på sorenskrivargarden då båt var viktigaste framkomstmiddel i tenesta.

Det var lenge tradisjon å tilby bustad til statens tenestemenn slik at dei kunne bu og arbeide på samme stad. Tidlegare hadde sorenskrivaren òg buplikt i sorenskrivargarden, men det har ein i dag gått bort frå. Hovudbygningen blir likevel framleis nytta både til bustad og kontor.

Sorenskrivargarden i Hardanger er ein av dei svært få opphavlege sorenskrivarbustadene som framleis er i statleg eige. Anlegget er ikkje formelt verna gjennom lov, men i samråd med Riksantikvaren blir det handsama som om det er freda. Ein eigen landsverneplan for eigedommane knytt til justissektoren er under utarbeiding i regi av Justisdepartementet. Anlegget på Lofthus blir her vurdert som det best bevarte av dei tre anlegga som framleis er i statleg eige.

Sorenskrivargarden har ein form for vindehus i andre etasjen mot vegen, slik ein gjerne finn i sjøbuer og andre lagerbygningar. Vindehuset har ikkje heisemekanisme/talje, og vi veit ikkje om det har hatt det tidlegare.

Eiendomshistorikk

1918: Hardanger og Voss sorenskriverembete delt i 2. Departementet bestemte at sorenskriveren skulle bo på Lofthus. Den gamle Skrivargården på Helleneset ble stilt til disposisjon som bolig og kontor under forutsetning at det skulle bygges en egen sorenskriverbolig så snart som mulig.

1923: Kommunen stilte til rådighet 2 mål jord på Lofthus. Den nye skriverboligen ble ferdigbygd i 1923.

Kilder: Forvalter Inge Mundal, "Odda, Ullensvang og Kinsarvik i gamal og ny tid" - Olav Koltveit og eldre tegninger ved statsbygg i Bergen sitt arkiv.

Verneverdige bygg

Byggnr: 1147
GAB nr: 174682151
Navn: SJØGARDEN,
LOFTHUS
Oppført: 1920 - 1923

Byggnr: 1962
GAB nr: 174682135
Navn: SJØGARDEN,
LOFTHUS - NAUST
Oppført: 1920 - 1923

Utomhusanlegg

Elementnr: 1

Elementnavn: Flaggplass

Beskrivelse: Gammel, men usikker datering. Trolig fra da bygget ble oppført.

Elementnr: 2

Elementnavn: Steintrapp

Beskrivelse: Steintrapp som en del av sti mellom sorenskriverbolig og naust. Ligger ovenfor naust på nordvestlig del av eiendommen.

Elementnr: 3

Elementnavn: Terrengmur

Beskrivelse: Mur mot sjøen på sørvestlig del av eiendommen.

Eiendomsgrensen går langsmed muren. Oppført engang på 90- tallet.

Elementnr: 4

Elementnavn: Uteplass

Beskrivelse: Hellelagt uteplass mot sjøen.

Elementnr: 5

Elementnavn: Garasje

Beskrivelse: Nyere garasje på nordøst side av sorenskriverbolig mot veien.

Sunnhordland tingrett i Lofthus, "Sjøgarden". Fasader mot sør. Opphavsrett: Statsbygg.

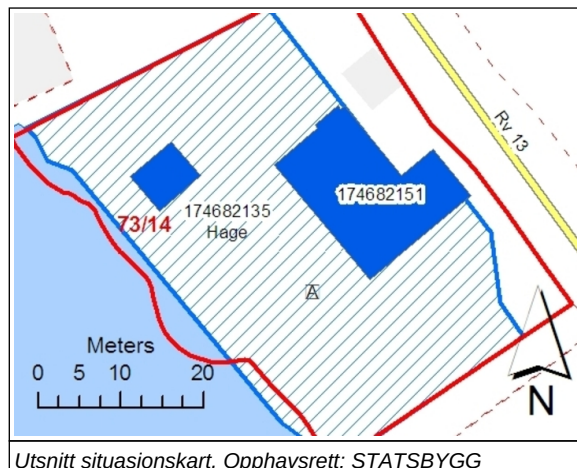
Situasjonsbilde mot nordvest. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1147 SJOGARDEN, LOFTHUS

Kompleks 350 SJOGARDEN, LOFTHUS

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG VEST
GAB nr:	174682151
Gnr/bnr:	73/14
Oppført:	1920 - 1923
Byggherre:	Justisdepartementet v/Sorenskrivaren i Hardanger
Arkitekt:	Einar Schou
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Rettslokale
Regulering:	Regulert: Området er regulert til offentlig kontor. Reguleringsplanen er fra 1982.
Vernestatus:	Annet vern: Ullensvang herad har utarbeidet kommunedelplan for kulturminner hvor sorenskrivergården omtales som et svært verdifullt kulturminne.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen består av en representativ boligdel over to etasjer og en mindre kontordel i første etasje. Boligen og kontoret har hver sin inngangsdør, men via en dobbel dør i 2. etasje er det forbindelse mellom de to sonene.

Interiøret er godt bevart, og dører, listverk, trapper, paneler, speil, og flere lamper, knagger m.m. er opprinnelige.

Planløsningen i 1. og 2. etasje er bare i mindre grad endret med noen lettvegger i kontordelen, og lesbarheten er god.

Bygningshistorikk

1920	1923	Sjogarden sorenskrivargard oppført etter tegninger av arkitekt Einar Schou datert oktober 1920
1967		Plantegninger med forslag om ominnredning av sovrom til kontor i 2.etg og trapp fra ekspedisjonen.
1971		Plantegninger med forslag om bygging av carport på hovedbyggets nordside. Usikkert om det er gjennomført
1977		Plantegninger med forslag om ominnredning av bad i 1.etg.
1992		Bolig del oppusset.
1993		Ombygging av kjeller til rettslokale. Bl.a. gulv senket med 20 cm og vegger slått ut i sørvestlig del av bygget.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å sikre helheten i sorenskrivergården.
Begrunnelse:	Bygningen fremstår interiør- og eksteriørmessig som svært opprinnelig. Opplevelsesverdien av sorenskrivergården med kontor- og boligdel er høy. Interiøret er godt bevart, og dører, listverk, trapper, paneler, speil, og flere lamper, knagger m.m. er opprinnelige. Planløsningen i 1. og 2. etg er bare i mindre grad endret med noen lettvegger i kontordelen, og lesbarheten er stor. Hagen er en viktig del av anlegget som viser flere sider ved sorenskrivervirksomheten: Representative og fint opparbeidete deler mot fjorden/hovedadkomsten, eksponering mot omgivelsene, en privat kjøkkenhage og passasje mellom hus og naust. Hagen viser sammenhengen mellom fjorden og bygningen og anleggets eksponeringen mot fjorden og speiler embetets posisjon i samfunnet.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør.
Vernekategori:	Utomhus fredes hageanlegget som vist på kart. Verneklasse 1, fredning

BYGNING 1147 SJOGARDEN, LOFTHUS

Kompleks 350 SJOGARDEN, LOFTHUS

Interiør

Interiørnr: 1

Interiørnavn: Hall

Beskrivelse:

Interiørnr: 3

Interiørnavn: Soverom i 2. etg

Beskrivelse:

Interiørnr: 6

Interiørnavn: Trapp i kontordel.

Beskrivelse:

Interiørnr: 2

Interiørnavn: Trapp fra hall til 2. etg i boligdelen.

Beskrivelse:

Interiørnr: 4

Interiørnavn: Stuer i 1. etg, boligdel.

Beskrivelse:

Sorenskriverboligen med hovedfasadene mot sjøen (sør). Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedbygningen. Fasade mot sørvest/fjorden. Opphavsrett: Statsbygg.

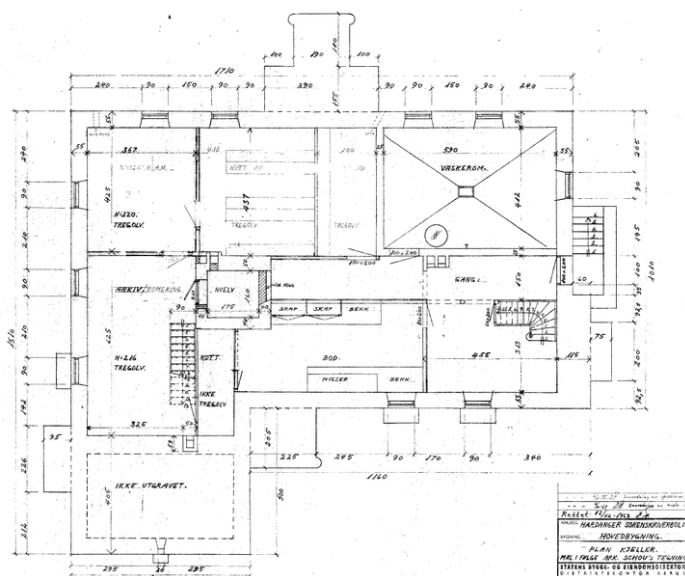
BYGNING 1147 SJOGARDEN, LOFTHUS

Kompleks 350 SJOGARDEN, LOFTHUS

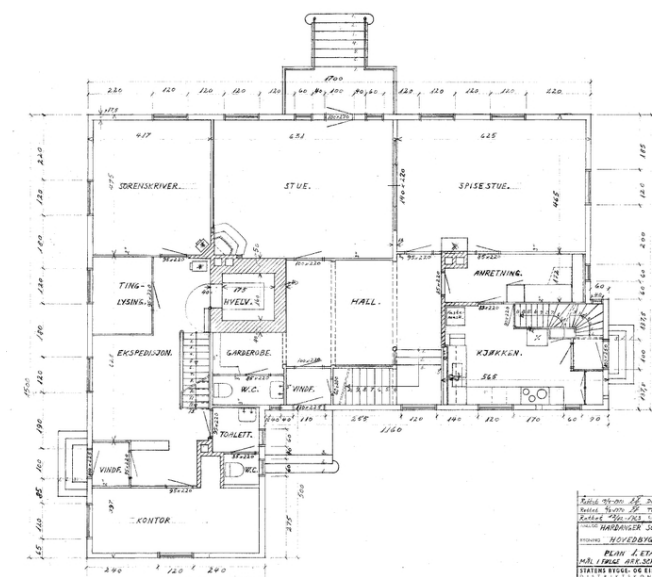
Fasade Nordøst, mot veien. Kontorinngangen til venstre. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade sørøst, kontorfløyen. Opphavsrett: Statsbygg.

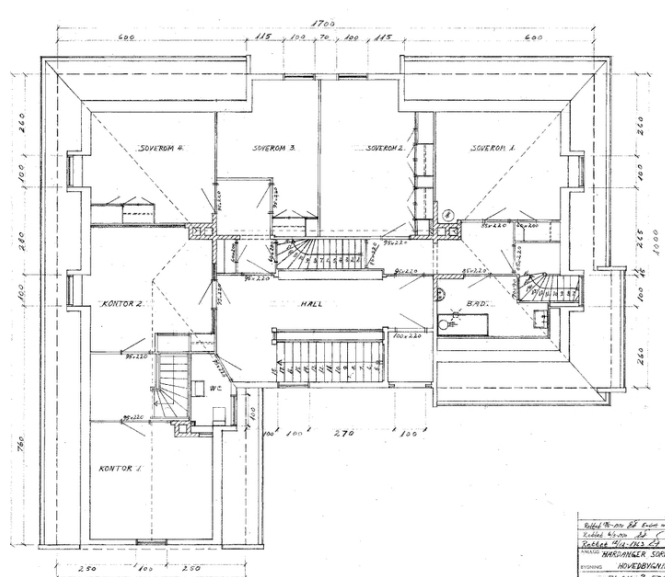

Utgang til hagen. Opphavsrett: Statsbygg.

Kjellerplan. Opphavsrett: Statsbygg.

Plan av 1 etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Plan av 2 etasje/loft. Opphavsrett: Statsbygg.

Dørhåndtak i sorenskriverboligen. Opphavsrett: Statsbygg.

Dobbeltdøren i 2. etg skiller kontordelen fra boligdelen. Opphavsrett: Statsbygg.

Lampe soverom. Opphavsrett: Statsbygg.

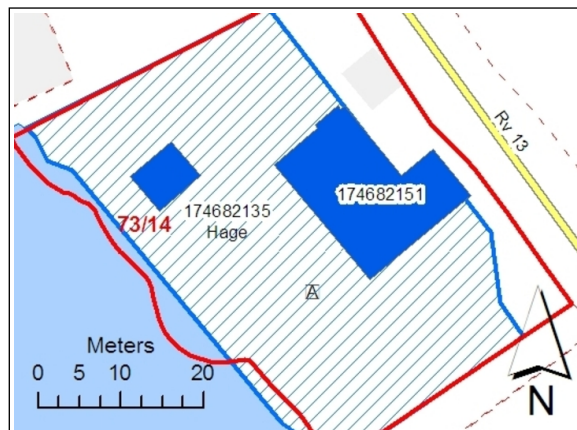
Dør i hallen. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1962 SJOGARDEN, LOFTHUS - NAUST

Kompleks 350 SJOGARDEN, LOFTHUS

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG VEST
GAB nr:	174682135
Gnr/bnr:	73/14
Oppført:	1920 - 1923
Byggherre:	Justisdepartementet v/ Sorenskriveren i Hardanger
Arkitekt:	Einar Schou
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Naust
Regulering:	Regulert: Området er regulert til offentlig kontor. Reguleringsplanen er fra 1982.
Vernestatus:	

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: STATSBYGG

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningshistorikk

1920	1923	Naust trolig tegnet av arkitekt Einar Schou og oppført samtidig med hovedbygget i denne perioden. Få endringer siden.
------	------	---

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare naustet som en viktig del av helheten i sorenskrivergården.
Begrunnelse:	Sorenskriveren var en omreisende dommer, og i Hardanger var båten lenge det viktigste fremkomstmiddelet. Naustet utgjør en viktig del av anlegget. Bygningen er godt bevart.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Naustet. Fasade mot søvest/fjorden. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade Nordvest. Opphavsrett: Statsbygg .

BYGNING 1962 SJOGARDEN, LOFTHUS - NAUST

Kompleks 350 SJOGARDEN, LOFTHUS

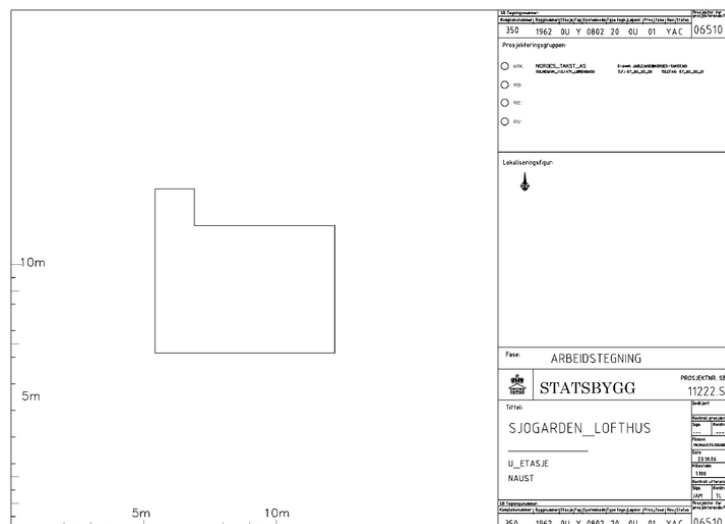
Fasade Nordøst. Opphavsrett: Statsbygg.

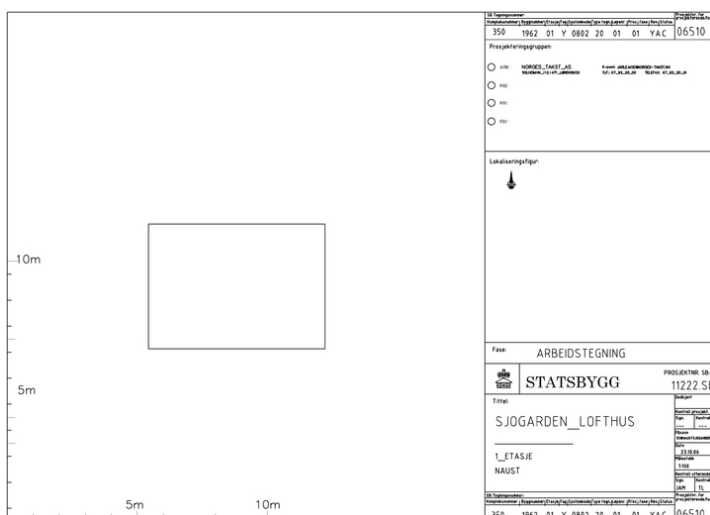
Fasade sørøst. Opphavsrett: Statsbygg.

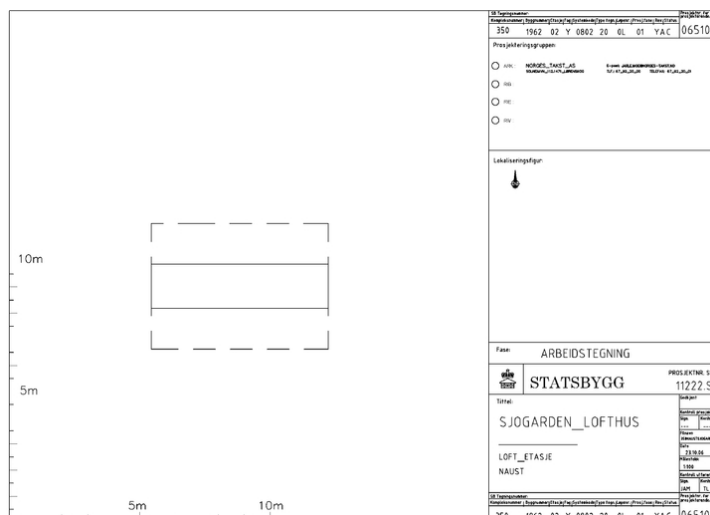
Situasjonsbilde naust mot sørvest. Opphavsrett: Statsbygg.

Kjeller. Opphavsrett: Statsbygg.

1 etasje.

Lof. Opphavsrett: Statsbygg.